

KÉK MINTÁS PIROS NYAKKENDŐ

Nagy dörrenéssel csapódott be mögötte az ajtó. Nem is tudta bizonyosan, ő csapta-e be, vagy tán a vizsgáztató tanár kelt fel asztala mellől, hogy egy kicsit rendreutasításképpen pótolja az ő mulasztását. Az imént még a számok és képletek vegyes tömkelegében matatott, a hangszigetelésről meg a televíziós stúdiók akusztikájáról teregette ki kezdetleges rendszerbe foglalt elméletét, amely minden bizonnyal megdöbentette az erős szemüvegen át rápislogó professzort, mert hát nem csupán a régi könyvek és jegyzetek kissé már avas szagát terjesztette, mint valami hosszú időn át légmentesen becsomagolt szalonna, hanem volt benne valami meghökkentő szemtelenség is, mint mikor a vízcsap alá csak azért is úgy tartjuk oda a szappant, hogy a szerte-fröccsenő víz szétfolyó ábrákkal mintázza be a csempék feletti szabad falrészt. Mert hát — ez a lényeg — az akusztika nem egyszerűen csak valamely nagy terem hangzási viszonyait és képleteit foglalja magában, hanem a széksorokba betelepülő nézőt, a zenét szomjazó hallgatók testéből kiáradó halvány tónusokat is. A kettőnek feltétlenül találkoznia kell valami nehezen meghatározható közös nevezőn, amely némely esetben lehet az iménti ajtócsapódáshoz hasonló zaj, de lehet esetleg a professzor halk szava is, amikor homlokára tolta a szemüvegét, és váratlanul félbeszakította a nekilendülő mondókáját:

— No, jól van, elég lesz, Pártos! Most menjen szépen haza, és mindenekeelőtt becsületesen aludja ki magát!

Tulajdonképpen nem értette pontosan, miért is kellene neki most becsületesen kialudnia magát. Igaz, ez volt az utolsó szigorlata, de egyáltalán nem érezte elcsigázottnak, fáradtnak sem testét, sem szellemét. Sőt, éppen kedve lett volna a lépcsőkről visszafordulni, föltárni az imént becsapódott ajtót, s mint akinek csak most, utólag jut eszébe valami rendkívüli fontos dolog, visszaszólni a kongó hodály mélyére: »Ja, igen, professzor úr, bocsánat, az imént elfelejtettem még elmondani azt is, hogy...«

Kitáruultak előtte a lépcsők. A márványdíszítés rózsaszínben játszó szemcséi egészen váratlan képzettársítással azt juttatták eszébe, hogy immár holnaptól kezdve komoly felnőttként kell öltözködnie, de ennek a felnőtt öltözködésnek csodálatosképpen csupán egyetlen fontos és nélkülözhetetlen kelléke volt: a nyakkendő.

Soha életében nem viselt nyakkendőt. Nyáron kihajtotta inggal-lérját, szabad teret engedve nyaka bőre kellemesen barna színének és pórusai lélegzésének, télen pedig a pulóver magas nyaka tette fölöslegessé a kényelmetlen díszet. De hát holnaptól kezdve immár mérnök, s egy mérnök személye eleve nem lehet azonos egy tegnapi arccal,

egy tegnapi fiatalos könnyelműséggel, egy tegnapi kialakulatlan jellemmel. A nyakkendő mindent megváltoztat, a nyakkendő mindent a helyére tesz. Az egész embert is.

Annyira eltöltötték ezek a gondolatok, hogy észre sem vette, lép-tei egészen szándéktalanul a város üzleti negyede felé irányultak, ahelyett, hogy a megszokott úton hazafelé tartott volna, a külváros felé, ahol mind a mai napig annyira otthon érezte magát a rozszant deszakerítések, a kerítések mögül ugató kutyák és az udvarok mélyéről áradó disznóízszag latyakos légkörében, hogy el sem tudott képzelni más környezetet. Most azonban idegennek érezte magától a korhadt deszakerítéseket, a lépteit megugató, unalmas kutyákat és az ölben rőfögő sertéseket, idegennek érezte még a szobája sarkában unatkozó régimódi gitárt is. Mindennek helyét valami egészen más foglalta el, egy jelentéktelennek látszó kis textildarab, amelyet még sohasem tartott a kezében, amelynek még soha sem érezte ujjához simuló bársonyos érintését: a nyakkendő.

Úgy érezte, hogy mágikus tulajdonságok rejlenek a puha tapintásában, egyszerre más ember lesz tőle az ember: az egykori szolid diáagyerekből bölcsességével kérkedő mérnök, a gitározó suhancból fontossága tudatában tetszelgő, önhitt felnőtt, a mama elkényeztetett fiacskájából önálló, a maga külön útjait járó, öntudatos ember. És mindezt a nyakkendő teszi! A nyakkendő, amely ismeretlenül is ott vár rá valahol a belváros egyik kirakatában, kényeskedve kínálgatja magát: tessék, itt vagyok, egyesüljünk mi ketten, és bizonyára meghódíthatjuk az egész világot!

Megyorsította lépteit, és minden határozott szándék nélkül megsörgette a nadrágzsebében hordott aprópénzt. A pénz csörgése aztán felébresztette benne a gondolatot: vajon futja-e a pénzből egy nyakkendőre? Már a szeszgyárnak a városba betolakodott épülete környékén járt, amikor valaki ráköszönt nagy lelkesedéssel:

— Szia, pajtás! Na, hogy sikerült a vizsga?

Csodálkozó szemmel rábámult a lelkesedőre, és halk rendreutasítással csak annyit válaszolt:

— Megyek nyakkendőt vásárolni!

Úgy érezte, egyetlen szóval sem kell többet mondania. Ebben a három szóban összesűrítve benne van a válasz mindenfajta elképzelhető kérdésre: hogy a vizsga természetesen kitűnően sikerült, hogy otthon a mama a kedvenc túróslépénnyel várja ma ebédre, hogy nagy-nagy jókedvében hajlandó kivételesen megbocsátani mindenfajta vakmerő kérdező merész okvetetlenkedését, és hogy általában véve — minden ellenkező jel ellenére sem ugyanaz az ember már, aki volt tegnap, aki a könyveket bújva is inkább csak a túróslépényre gondolt, viszont eszébe sem jutottak a lányok, s aki még a könyveit is szó nélkül otthagyta, ha napjában kétszer-háromszor vizet kellett hoznia a kútról, vagy ha netán fát kellett aprítani a félrebillent kalapú, rogyadozó kamrában. Értsd meg, te okvetetlenkedő kérdező, semmi jogod arra, hogy faggass. A tegnapi vízfordó és faaprító mama kedvencét még faggathattad, ahogy akartad, de a ma nyakkendő mérnökét már en-

gedd útjára. Mindez benne kavargott, és magyarázatul még egyszer megismételte a mindent megmagyarázó három szót: megyek nyakkendő-t vásárolni!

— Tegnap még nem volt semmi bajod! — replikázott nevetve a minapi pajtás, aztán mint aki tisztában van vele, hogy részeg emberrel nem szabad vitatkozni, fölronta a vállát, és saját magát is kinevetve, tovább ment.

— Megyek nyakkendő-t vásárolni! — ismételte immár harmadszor is, de már csak önmagának, és az aprópénz iménti megcsörrenésére visszagondolva, egyszerre komolyan rettegni kezdett attól a gondolat-tól, hogy talán, sőt bizonyosan nem lesz nála elegendő pénz.

Aztán már nem találkozott senki kíváncsiskodó ismerőssel egészen a belvárosig. A Köztársaság utca kirakatai úgy vonzották, mintha gondosan előkészített lakomára készült volna, amelynek étrendjén csodálatosképpen csak egyetlen fogás szerepel: a nyakkendő. Áhítattal vizsgálgatta a kirakatokat, amelyekben egymás szomszédságában sorakoztak a szebbnél szebb szövetek, pulóverek, pizsamák, ingek, de őt nem érdekelte semmi más, csak a szelíden megbúvó nyakkendőket kereste a tekintete. A nyakkendőket, amelyek gondos rendezésben körülhurkolták az ingek gallérját, színükkel szinte beleolvadva az ing színébe, mégis telve külön egyéniséggel, merész önállósággal, különállósággal, szertelenséggel: a csíkok mellett foltokkal, pöttyökkel, a piros mellett kékkal, a kék mellett a sárga legkülönfélébb árnyalataival. Nem győzte magába inni a színek, minták csábító variációit, és kereste köztük az igazit, a csak neki valót azt, amelyik majd igazán emberré, igazán jól diplomált mérnökké teszi, amelyik majd végleg kiemeli eddigi latyakos környezetéből, a fáskamrából, a vízfordásból, no meg a nagyon szeretett, de már nagyon megunt túróslepény nem egészen reális, meseszerű világából.

Ide-oda járt a kutató tekintete, és egyszer csak nagyot dobbant a szíve. Megtalálta!... Igen, megtalálta! Ott volt a sarokban, minden mástól távol, egyszerűen fölakasztva a kirakat oldalfalára, elszigetelődve minden más nyakkendő-től, mintha csak ezzel a különállóságával is jelezné arisztokratikus egyéniségét. Egy kék mintás piros nyakkendő. Nem volt feltűnő, sőt inkább alig-alig lehetett észrevenni a kirakat zsúfoltságában. Mintha csak szándékosan elbújt volna, kizárólag egy jó szemű vevőre, kizárólag talán éppen reá várva. Mert hát nekik találokniuk kellett — ez kétségtelen volt és szabályszerű. Tudnia kellett ezt már akkor, amikor reggel a megszokott kacsázó léptekkel elindult az egyetem felé, és tudnia kellett akkor is, amikor a vizsgáztató professzor hibát kereső figyelése közepette a televíziós stúdió akusztikájának rejtelmes képleteit fejtegette.

Önkéntelenül is az árat kereste a szeme, de ár nem volt a nyakkendő-n. Persze, persze, minek is lett volna! Ez természetes volt. És egyszerre mégis valami borzongató félelem fogta el hátha valóban nem lesz elegendő pénze, hogy megvásárolhassa! Megcsörgette megint az aprópénzt a zsebében, mintegy biztatásul, hogy vegye elő végre a pénztárcáját a belső zsebből, és számolja meg gondosan, mennyi papírpénz lapul a személyi igazolvány és a tavalyi zsebnaptár oldalához

simulva. Gondolatát szinte már követte is a megszokott mozdulat a kabát belső zsebe felé, de aztán egy hirtelen rátámadó rettegő érzés megállította a kezét. Nem, nem szabad megnéznie a pénztárcát! Mert hát ha netán a pénztárcában nem lesz elegendő pénz, akkor egyszerűen szétfoszlik minden színes tervezgetése. Márpedig holnapi életének alapját igazán nem áldozhatja fel egy bizonytalanságot ígérő mozdulatnak. Amíg nem tud bizonyos rosszat, létezik a szépen kiszínezett jövő is, de ha rávigyorog kárörvendőn egy üres pénztárca, menten visszazuhan a megunt és vigasztalan tegnapiakba.

Félúton megállt hát a pénztárcáját nyúló keze, és fájdalmas, mégis jóleső érzéssel bámulta tovább a kirakat oldalfalán a szemével és érzéseivel ingerkedő kék mintás piros nyakkendő. Nem is tudja pontosan, mennyi ideig álldogált ott a kirakat előtt, arra emlékszik csupán, hogy egyszerre csak egészen megmagyarázhatatlanul és minden bizonynyal fölöslegesen is, erősen megnövekedett a forgalom ott a kirakat előtt. Valósággal tolongtak az emberek, hogy közel férközzenek a nagy táblaüveglapok mögött díszelgő áruhoz: egyforma csodálattal bámulták az ingeket, pulóvereket, zsebkendőket és bizonyára a nyakkendőket is, s ő egyre attól rettegett, hogy valaki egyszerre csak fölfigyel ott a kirakat oldalfalán az ő kék mintás piros nyakkendőjére, s aztán nem gondolkodik sokat, még a pénztárcáját sem nézi meg, csak egyszerűen belép a boltba, belesúgja kívánságát a hajlongó kiszolgálólány szerelmi vallomásukhoz szokott fülébe, és minden teketória nélkül megveszi azt a csodálatos nyakkendőt, megveszi az ő szépen kiszínezett, kék mintákkal telerakott, piros alapszínű jövőjét.

Az emberek türelmetlenül tolakodtak, lökdözték őt is jobbra-balra, de igyekezett helyt állni, s nem tágitott egy aransznyt sem. Sikerült is megmaradnia a helyén, mint egy aszfaltba gyökerezett fának, és egész idő alatt le nem vette volna a tekintetét a csodálatos kék mintás piros nyakkendőről, mert hátha örökre eltűnik a szeme elől valami ördögös varázslat folytán.

Igazán nem tudja, mennyi ideig állt ott a tömegben a kirakat előtt. A szíve sóvárgott, de képtelen volt a pénztárcája után nyúlni. Félt a bizonytalanságtól, félt önmagától. És végül is dolgvégezetlenül, a tegnapi szürkességében és szegénységében vetődött haza, már csak úgy estefelé, a deszkakerítéses házba, meglepedkezve még a jól sikerült szigorlatról is.

Akkor napokig lázban égett. Szüntelen az a kép lebegett a szeme előtt, hogy megáll a kirakat előtt, szeme a kék mintás piros nyakkendőt keresi, de a nyakkendő eltűnt. És akkor nem tudta, hogy ott volt-e, egyáltalán valójában, vagy pedig csupán a szárnyaló képzelete festette oda a szürke tónusokba olvadó oldalfalra. Tudta, hogy egyszerű cselekedettel eloszlathatja ezt a bizonytalanságot. Csak gyors kapkodó mozdulatokkal magára kell öltönie a ruháját, beholtni a városba, erőszakosan berontani az üzletbe, és a kiszolgáló mellének szegezni a parancsszerű kérést: »Kérem azt a kék mintás piros nyakkendőt a kirakat bal oldali faláról!« Csak cselekedni kellene, de éppen cselekedni nem tudott. Képtelen volt kinyitni a pénztárcáját, hogy megnézze, van-e elegendő pénze, és képtelen volt határozott formában kifejezni nyak-

kendővásárlási szándékát. Ehelyett naphosszat hevert a nyugágyban, olcsó detektívregényt olvasott — azzal a kifogással, hogy ki kell pihennie a minapi vizsga fáradalmait, és nem volt hajlandó tudomást venni a világról még csak egy olyan erőszakosan toladó gondolatra sem, hogy talán nincs is víz a kannában, s meg kellene tölteni a sarki kútnál, és egyszerűen nem tudta felfogni azt az egyébként magától értedődő cselekedetet sem, hogy oda kellene már vetni valamit az egyre keservesebben szűkülő kutyának.

Anyja eleinte nem szólt, hagyta heverészni, azt hitte, csak lustalkodik, és a lustaság megbocsátható bűn. De aztán bizonyos jelekből rájött, hogy ez nem lustaság, hanem egyszerűen magatehetetlenség, ami a lustaság kényelmes álarcát öltötte magára. És akkor elhatározta, hogy kimozdítja fiát ebből a kábulat semmittevésből. Előbb átlátzó ravaszsággal próbálkozott.

— Fiam, nem vagy te beteg? Olyan sápadt a színed. El kellene tán menned az orvoshoz.

Aztán, látván, hogy nem lehet foganatja a ravaszságának, fölcsattant a hangja, mintha valóban a lustaság bűnét elégelte volna meg fia jellemében.

— Hát ha nem vagy beteg, akkor meg hozz már egy kanna vizet a kútról! Nem hagyhatom itt a főzést.

És amikor ez sem használt, eszébe jutott, hogy valaha régen úgy kényszerítette rá akarátát a fiára, hogy megvesztegette tíz deka cukorkára valóval, vagy színes golyókra adott néhány dinárt. Ehhez a csalafintasághoz folyamodott újra. Előkotorta rejtett pénzecskéjét a szekrény mélyéről, egy régi retikül sötét reteszéből, kivett néhány petyhüdt bankót, s azt lobogtatva, állított oda a nyugágy elé:

— Most jut eszembe, fiam, jó volna ha vennél magadnak valami apróságot. Elvégre diplomáltál, mérnök vagy vagy mi a csuda! Nem élhetsz tovább a régi szegénységben!

Akkor kapva kapott az alkalmon. Anyja azt hitte, a pénz utáni sóvárgás teszi, hogy fölillant a szeme, és egy kicsit csalódottnak érezte magát. Ő meg arra gondolt, hogy lám, ki sem kell nyitnia a pénztárcáját, hogy meggyőződjön róla, van-e elegendő pénze, mégis az ölébe hull az áhított kék mintás piros nyakkendő. Ez bizonyosan valamiféle öntudatlan szuggesztív hatása. Olyan szuggesztív, amely két irányban hat egyszerre: az anyja és a kék mintás piros nyakkendő irányában. Akkor aztán félredobta az éppen olvasott detektívregényt, még csak a mondat végéig sem jutott el, egyszerűen nem érdekelte a folytatás, és lázas sietséggel kapkodta magára a ruhát.

Mire azonban az utcára ért, már megnyugodott, már elég erős volt ahhoz, hogy nagy önmegtartóztatással lecsillapítsa a lobogását. Lelassította lépteit, és azt mondta magában: »Legalább öt percnak kell eltelnie, míg a sarokra érek. Ezzel az önmegtartóztatással bizonyítom be, hogy valóban méltó vagyok a kiválasztott nyakkendőre!« Nagyon tartotta magát az elhatározásához. Közben még meg is állt kétszer, hogy körülményesen megigazítsa a cipője fűzőjét, hogy a hentes kirakatában megnézze, nem nagyon kócos-e haja, s így az öt perc még

nem is lett elég. Kerekén hét percbe telt, míg a sarokra ért. Nagyon elégedett volt magával, és egyáltalán nem kételkedett a sikerében.

A bolthoz érve, meg sem állt a kirakat előtt, hogy megbizonyosodjon arról, ott van-e még az oldalfalon a kiszemelt nyakkendő, annyira biztos volt a dolgában. Nem volt türelmetlen. A pultnál is megvárta, míg mindenki megkapta, amit kért. Még a később érkezőket is maga elé engedte, és csak amikor egy pillanatra egészen egyedül maradt, akkor szólította meg a mosolyogva felé forduló kiszolgálólányt:

— Egy nyakkendőt szeretnék... Azt a kék mintás piros színűt onnan a kirakat oldalfaláról.

— Egy nyakkendőt? — visszahangozta a lány. — És éppen azt a kék mintás piros színűt?

— Miért? Van talán valami akadály?

— Hát... — csapta szét a karját a lány. — Nem mondhatnám éppen, hogy valami elháríthatatlan akadály volna, csak éppen... Ne haragudjon, uram, de azt hiszem, legjobb lesz, ha hívom az üzletvezetőt.

— Az üzletvezetőt? — ismételte csodálkozva, de egyáltalán nem haragudott, sőt, titokban még büszke is volt arra, hogy a kiválasztott nyakkendő megvásárlása nem egészen egyszerű, hogy ez a nyakkendő közvetlenül az üzletvezető hatáskörébe tartozik. Ez is minden bizonynyal a megkülönböztetett értékét tanúsítja. No meg azt is, hogy nemhiába diplomált, egészen kifinomult, hibátlan az ízlése.

Jött is csakhamar az üzletvezető, és — mi tagadás — egy kissé zavart udvariasággal dörzsölgette a kezét, mintha nagyon kellemetlen feladatot kellene teljesítenie.

— Kedves uram, nem választana valami mást? Nézze csak, vannak itt nagyon szép nyakkendőink. Éppen tegnap kaptunk egy új szállítmányt. Talán egy zöld mintás sárgát... Meglátja, igazán finom minőség, elégedett lesz vele...

— Nekem a kék mintás piros nyakkendő kell! — szakította félbe, ellentmondást nem tűrő hangon. — A kék mintás piros... Érti? Néhány napja diplomáltam az egyetemen, s mint új sötétű mérnökembernek pontosan ilyen kék mintás piros nyakkendőre van szükségem. Ezt diktálja az ízlésem és a képzettségem... Érti, ugye?

Hogyne értette volna, és mindjárt engedékenyebbé is vált az üzletvezető.

— Az más, kérem, az egészen más — hebegte. — Ha mérnöknek tetszik lenni, ahogy mondja... És bizonyára van erről valami igazolása is... Gondolom, elegendő a diploma nem hiteles másolata.

— A diploma?... De kérem, a diplomát majd csak két hónap múlva kapom kézhez.

Ó, ó! — sajnálkozott az üzletvezető udvarias hajlongások közben. — Akkor igen-igen sajnálom. Őszintén sajnálom, hogy nem lehetek szolgálatára. Hanem azért azt hiszem, semmi esetre sem kellene feladnia a reményt. Elvégre lehet némi megértés azokban az egyetemi hatóságokban is, és egy nyakkendő indokolt vásárlása minden bizony-

nyal nyomós ok arra, hogy a kitűzött határidőnél előbb kiadják a diplomát. Próbálja meg, kérem! Mindenképpen próbálja meg!

Megpróbálta hát. Igaz, némi rettegő bizonytalanságérzettel kopogtatott be az egyetem titkári szobájába, mintha néhány nappal azelőtt nem is szerzett volna jogot arra, hogy minden kisebbrendűségi érzés nélkül bekapcsolódjon egy olyan körbe, amelyet elvitathatatlan tudományos felkészültségén kívül még egy diplomának nevezett ropogós papírdarab is határozottan egy külön kategóriába sorol, megkülönböztetve a közönséges halandóktól. Ez a kisebbrendűségi érzésből fakadó enyhe félelem azonban nyomban leolvadt az arcáról és az érzéseiről, amikor látta, hogy nagyon barátságosan fogadják, valóban úgy, mint soraikba tartozót. A titkár fölállt nagy tölgyfaasztala mögül, elébe ment majdnem az ajtóig, odavezette egy kényelmes bőrfotelhoz, aztán csöngett az altisztnek:

— János, két kávé és két konyakot! De gyorsan!

Akkor úgy érezte, hogy nemhiába jött. Itt nem kell szégyenkeznie a kérése miatt. Nagyon megkönnyebbült, és kényelmesen elmerült a fotelban. Jobb lábát átvette a balon, és gyönyörködve szemlélte gondosan kifényesített cipőjének franciás hegyét. Igen, itt minden problémájára megtalálja a megoldást. A kávé kellemes aromája nemcsak a gyomráig hatott, hanem mindjárt felszívódott az agyába is. Nem is tudta volna pontosan megmondani, hogy azt a jóleső, enyhe kábulatot a konyak okozza-e, amit egy hajtásra hörpintett ki, hirtelen felszabadult érzéseinek engedve, avagy a rafináltan kevert kávéfajták együttes hatásának következménye. Egyszerre csak nagyon jól érezte magát ebben a barátságos, tágas irodában, legszívesebben fölrakta volna mindkét lábát a dohányzóasztalára, kidüllesztette volna a mellét, s úgy gyújtott volna rá a díszes skatulyában elétett, válogatott finom cigarettafajták valamelyikére. Akkor azonban észébe jutott, hogy nincs nyakkendője, s ez a kényelmetlen érzés tudatosította benne a szándékot, hogy miért is jött.

Mintha villanyáram futott volna át a testén, fölugrott, hogy el ne mulassza valamiképpen a kínálkozó alkalmat, a titkár azonban barátságosan visszanyomta a fotelba.

— No, maradjon. Igazán nem kell sietnie. Beszéljessünk még egy kicsit, ha már így összejöttünk.

— Én tulajdonképpen csak azért jöttem...

— Ugyan, ugyan, kedves barátom... Van még elegendő ideje, hogy nyugodtan elmondhassa! Most élvezzük egyelőre gondtalanul a kávé ízét... Bocsásson meg, most látom csak... Nem akar még egy kis konyakot?... Valódi francia konyak... — és már töltötte is, be sem várva a félenken tiltakozó mozdulatot.

Nem volt ereje határozott tiltakozásra. Hagyta hát, hogy a titkár mézédés szavai irányítsák. Hiszen a végén úgylis el kell jutniok ahhoz a ponthoz, ahová kezdettől fogva igyekezett: a kék mintás piros nyakkendőhöz és a soron kívül kiadandó diplomához. Miért is ne jutnának el, amikor ennyire megértik egymást, amikor ennyire összetartoznak?

Ott üldögélt talán egy teljes óra hosszát is. Beszélgettek, de anélkül, hogy ő maga akár egyszer is szóhoz juthatott volna. Ha kinyitotta a száját, hogy mondjon valamit, a titkár menten azzal torokolta le:

— Ugyan, kérem, magunk közt vagyunk! Ráérünk még efféle komoly és rendkívül fontos dolgok megbeszélésére. Most csak beszélgessünk, mint egyenrangúak, mint olyan emberek, akiknek szorosan egymás mellett kell haladniuk mindig és minden téren. A lényeg az, hogy ha a perc elrepül is, mi mindenképpen itt maradunk.

Tulajdonképpen hízelgett neki a titkár szívélyessége és barátkozókészsége, jólesett, hogy egyetlenegyszer sem pillantott a nyaka felé, hogy kárövendően felfedezze a hiányt és rábökjön a mellére: »De kérem, hogy lehet az, hogy önnek még nincs nyakkendője, kedves mérnök barátom?« Jólesett ez a figyelem, de bizonyos tekintetben mégis valami hiányérzete is volt éppen azért, mert a titkár nem méltatja arra (minden figyelmessége ellenére sem méltatja arra!), hogy észrevegye, hogy nincs nyakkendője. Ez megkönnyítette volna a dolgát, ez kinyithatta volna a száját, s akkor bizonyára egykettőre elintézhette volna a dolgát. De hát a titkárból csak a szó ömlött, nem a figyelem. Beszélt a legutóbbi szigorlatokról, amikor az egyik vizsgázó — horribile dictu! — mintegy előlegezve magának a rangot, nyakkendősen és divatjamúlt halbcilinderben jelent meg a vizsgateremben, aztán meg nem tudott megfelelni egy olyan mindennapi, egyszerű kérdésre sem, hogy mi is az a visszhang; beszélt aztán a múlt heti horgászkirándulásról, amikor egy tizkilós harcsát vonszolt ki horgával a partra, s mert nem tudott mit kezdeni vele, hát nagylelkűen odaajándékozta az első arra vetődő rongyos alaknak (»Tudja, olyan neveltséges volt, ahogy boldogságában a vállára vetette a ficánkoló halat, és ellépdelt a híd felé, miközben a harcsa feje úgy verte a hátát, mintha dobolna rajta!«); és mesélt arról, hogy a minap meghívta pezsgős vacsorára egy kis barátnőjét, s úgy felöntött a garatra szegényke a még sohasem ízlelt pezsgő illatától, hogy aztán taxival kellett hazavinni. Mesélt, mesélt, s aztán egyszerre csak a fejéhez kapott, mint aki jóvátételtenül és reménytelenül elkésett valahonnan.

— Jaj, most jut eszembe! Nekem már fél órával ezelőtt jelentkeznem kellett volna a dékánnál... Ne haragudjon, rohanok...

— Nem, dehogy haragszom, de hát még el sem mondtam, hogy miért is jöttem...

— Nem baj, kedves barátom! Jöjjön el holnap is, szívesen látom bármikor!

— De kérem, nekem sürgősen szükségem volna...

— Egy szót se tovább, mert igazán megsértődök! Ennyire nincs bizalma bennem?... Mondtam már, hogy jöjjön el holnap, akkor majd elintézzük azt a halaszthatatlanul fontos ügyet is. Holnapig csak nem dől össze a világ...

Az utolsó szavakat már az ajtón kívülről kiáltotta vissza, az al-tisztre bízva, hogy magára maradván, az üres kávéscsészékkel és a konyakosüveggel együtt tisztogassa ki az irodából a szívesen látott, kedves vendéget is.

Mit tehetett hát? Hazament, és másnap már kora reggel újra jelentkezett a titkári szobában. Illetve csak jelentkezett volna, mert hát zárva találta. A folyosón hallotta aztán az altiszttól, hogy a titkár súlyos fejfőrcsőt kapott az éjjel, s most otthon szedi a fájdalomcsillapítót vagy mi a szősz, és rakja fáradhatatlanul a vizes borogatást. Másnapra lemult ugyan a fejfőrcs, és a titkár bent volt az irodában, de éppen egy jelentést kellett sürgősen összeállítania, senki sem léphetett be a párnázott ajtó mögé. Harmadnap szombat volt éppen, szabad szombat, utána meg vasárnap. Hétfőn a dékán hangját hallotta az ajtó mögül, 'amint éppen arról mesél nagy hangon, hogy az idén végzett gárda semmiképpen sem éri el azt a tudásszínvonalat, amelyre az ő nemzedéke emelkedett huszonöt esztendővel ezelőtt, mert hát »Hiába, ezek a mai fiatalok olyan könnyelműek, hogy nem is érdekli őket egyéb, csak a beat zene vagy esetleg a másik végletbe esnek, és úgy belemerülnek a szabályokhoz ragaszkodó, merev, pragmatikus munkába, hogy a fülük hegye sem látszik ki belőle. Hát mondja, kérem, rendben van ez így? Lehet így élni?« Hallgatta a dékán hangját vagy fél óra hosszat, fülét szinte a kulcslyukra tapasztva, s aztán, amikor már úgy érezte, hogy ennek a lamentációnak úgysem lesz vége soha, akkor a keddre gondolt, amikor bizonyára majd a falakat festik a titkári szobában, no meg a szerdára és a következő napokra, amikor...

Csütörtökön aztán mégis bejutott, s a titkár a jól ismert jovialis mosollyal fogadta, máris hozatva az elmaradhatatlan kávé és a francia konyakot. De akkor ő tiltakozóan fölemelte a kezét, ne volt hajlandó belesüppedni a puha fotelba, és minden erőszakoskodáson győzedelmeskedve, végül is kinyögte:

— De kérem, én csak a diplomámat szeretném soron kívül megkapni, hogy vásárolhassak magamnak egy kék mintás piros nyakkendőt. Ezt akartam már egy héttel ezelőtt is, de sehogy sem jutottam szóhoz, és ezt szeretném most is, minden kávé, francia konyak és minden kellemes csevegés helyett.

A titkár kissé sértődött arcot vágott.

— De kedves barátom, hát miért nem mondta mindjárt, hogy ennyire sürgős a dolog? S ha már ennyire sürgős, és ha már ennyire nem mondta a múltkor, hát ugyan miért nem keresett fel az elmúlt napokban? Hiszen lett volna ideje, nemde?

Közbe akart vágni, de kifogyott az ereje, no meg aztán úgy gondolta, hogy végre úgyis a helyes mederbe jutottak, majd csak végére érnek a dolognak, kár lenne most holmi okoskodó ellentmondással megzavarni a dolgok menetét. Hajlandó volt már a kávé is meginni, hajlandó volt koccintani a konyakkal, mert azt remélte, hogy mindez előbbre viszi ügyét, és a titkár barátságos, vállveregető mosolyát tekintve, minden bizonnyal végül is meghozza számára a szépen kicirkalmazott diplomát.

Egyszerre nagyon fáradtnak érezte magát. Mint aki teljes negyvennyolc órán át őrségen volt, szakadó hóban, fogait vacogtatva, s amikor biztos meleg helyre kerül, egyszerre elbágyad, összeomlik, s hagyja, hogy elszálljon belőle az eszmélet. Hátravetette magát a fotelban, behunyta a szemét, és hagyta, hadd záporozzanak szemhéján a

szavak. Nem aludt el, csak éppen eltávolodott valamicskét a konyakospohár mellől, és gondolatban még bocsánatot is kért, amiért udvariatlanul a kék mintás piros nyakkendő próbálgatja a tükör előtt. És ki tudja, miért, egyszerre nagyon értékesnek érezte az építési akusztikából szerzett diplomáját.

Aztán mégis fel kellett figyelnie a szavakra. A titkár — mintha csak a hosszú távolmaradásáért való korholást folytatná — ugyanazzal a behízelt hangszíval már egészen másról beszélt, valami hatósági bizonylatot emlegetett, hogy hát anélkül nem lehet a kitűzött idő előtt kiadni a diplomát.

— Hatósági bizonylat?

— Az, az, hatósági bizonylat arról, hogy eddig még nincs mérnöki pozíciójának megfelelő nyakkendője, és hogy jóváhagyják haladéktalan beszerzését, s e célból szükségeltetik a mérnöki diploma haladéktalan kiadattatása.

... hatósági bizonylat ... pozíciónak megfelelő ... haladéktalan ... szükségeltetik ...

Annyira idegenül csengtek fülében a szavak, mintha egy ismeretlen kertben, ismeretlen bokorról szedte volna őket, és gyanakodva ízlelgette valamennyit, nem valami mérgező bogyók-e, amelyektől óvakodni kell.

— És hol lehet kapni azt a hatósági bizonylatot?

Nem is tudja, ő kérdezte-e, vagy a titkár kérdés nélkül maga adta meg rá a választ, nem is várva a tudakozódásra, pusztán a benne duzzadó emberi jóindulattól és segítenikészségtől indítatva. Csak arra emlékezett később egészen tisztán, hogy fejében egy hivatal címével vágott neki az utcának, vizsgálta a címtáblákat, s a legközelebbi pillanatot kereste, amelyben valósággá válhat végre a kék mintás piros nyakkendő.

Örült, hogy minden jel arra mutatott, hogy nem valami bürokratikus intézmény tünt fel előtte a nehéz kapu mögött. Örült, hogy a hosszú folyosón készségesen igazították el: »Ja, bizonylatot? Hát ide figyeljen! Menjen csak egyenesen a 23. számú ajtóig, ott van egy kis mellékfolysó, mindössze három ajtó van benne, s a középső mögött megtalálja, akit keres.«

Három hivatalnok ült az asztal mögött. Három asztal és három hivatalnok — ez volt első pillantásra a szoba berendezése. Nem voltak nyomasztó irathalmazok, a hivatalnokok nem böngészgettek rejtélyes kimutatásokat, még csak tintatartó sem volt az asztalukon, nem zavarta őket a kellemes csevegésben a munka tolakodó gondolata. Csupa szem, csupa fül volt mind a három, s amikor belépett, szinte egyszerre ugrottak fel:

— Tudjuk, kérem, kellene egy bizonylat, bizonyos kék mintás piros nyakkendő vásárlása ügyében... Igen, már értesített bennünket az egyetem titkára, és máris megtettünk minden szükséges előkészületet... Ne, ne köszönje, kérem, megsért bennünket... Ez a kötelességünk... Ez a mindennapi munkánk... Ezért kapjuk a fizetésünket.

Egyszerre beszéltek mind a hárman, egyformán behízelt hangon, egyforma színtelen hangsúllyal, mintha ők hárman voltaképpen teljesen egyek volnának. Mint egy csöppnyi szavalókórus, amely vers helyett mindennapi prózai dolgokat, kötelességeket, feladatokat mond el, s ha mutatkozik is esetleg árnyalati különbség a hanghordozásukban, ez csupán az előadott szöveg színesítését, szemléletesebbé, kifejezőbbé tételét szolgálja. Egyetlen pillantással végigmérte őket, látta, hogy hibátlan csokrú nyakkendő hurkolódik a nyakuk köré, jeléül annak, hogy ők már megtalálták végső helyüket az életben, s ezért hajlandók olyan készségesen segíteni másoknak is.

Odament az egyik asztalhoz, megállt előtte, aztán némi zavarral körülnézett, megfordult, és a másik asztal mögött álló hivatalnokhoz hajolt. Végül azonban mégis a harmadiknál kötött ki, felé nyújtotta a kezét, mintha be akarna mutatkozni, de hirtelen eszébe jutott, hogy három emberrel egyszerre úgysem foghat kezét, visszaparancsolta hát kinyújtott karját, megelégedett egy enyhe meghajlással, amely ugyan egy kissé groteszkül sikerült, mert hogy egyszerre három felé kellett meghajolnia, de azért elégedett volt magával, és elégedett volt a három barátságos hivatalnokkal is.

Akkor megszólaltak megint, egyszerre mind a hárman, és kissé gépies, sűrű, meleg hangon azt mondták:

— Rendben lesz minden, mérnök úr, egészen rendben lesz minden. Természetesen mindenképpen megkapja a kért bizonylatot. Nincs ennek semmi, de semmi akadálya, hiszen nincs is semmi más kötelességünk, csupán az, hogy kiadjuk a feleknek az efféle bizonylatokat. Csak éppen néhány jelentéktelen apróságot kell még előzőleg elintéznie. Először is szükség van a születési anyakönyvi kivonatra, mivel-hogy enélkül egyetlen valamirevaló iratot is teljes képtelenség összeállítani. Aztán be kell terjesztenie megtekintés végett az érettségi bizonyítványát... Nem, kérem, dehogyan... A diploma semmi esetre sem pótolhatja az érettségi bizonyítványt, annál kevésbé, mert hiszen a diploma kiadására majd csupán a kapott bizonylat alapján kerülhet sor... Aztán... igen, aztán szükség van egy előbizonylatra az anyakönyvi hivataltól, hogy legényéletet él, egyszóval, hogy még nem kötött házasságot, azaz, hogy nincsenek olyan kapcsolatai, amelyek feltételezik, hogy már régebben is házasolhatott magának olyan ruházati cikket, amire most áhítozik... Mert hát rendnek kell lenni, ezt tetszik érteni, ugye... Persze, nemcsak azt kell igazolnia, hogy most egyedül él, hanem hogy soha még senkivel sem lépett házastársi viszonyra. Éppen ezért figyelmeztetjük, ajánlatos, hogy az anyakönyvi hivatal útján mindjárt forduljon beadvánnyal a központi, országos anyakönyvi nyilvántartáshoz is, kérve annak tanúsítását, hogy az egész országban sehol sem vezetik a mérnök urat a házasságos emberek listáján... Aztán... Különben ennyi bizonyára elegendő is lesz. Csupán egy nyilatkozat kell még — a szüleitől, na igen, az özvegy édesanyjától, hogy mindeddig ő tartotta el, s hogy a nyakkendő beszerzése nem ütközik legyőzhetetlen családi akadályokba az anyagi természetű ügyeket illetően.

Végighallgatta az egy ritmusban zengő három hangot, közben egyszer egyikükre, másszor másikukra nézett, mintha csak arról akarna megbizonyosodni, hogy nem téved, nem marad el, illetve nem siet előre

egyikük sem a szóáradatban, hogy teljes közöttük az összhang. Meg volt elégedve és mosolygott. Ugyanolyan barátságosan, mint a három hivatalnok. Teljesen megértette őket. A kért bizonylat, kivonatokra, nyilatkozatra és pótbizonylatra természetesen szükség van, és semmiféle aggálya sem támadt a főlősleges késedelem veszélye miatt. Még annyira sem, mint az egyetem titkára előtt. Itt nem kapott ugyan francia konyakot és rafináltan kevert feketekávét, de kapott jóindulatú, barátságos biztatást, hogy nem kell félnie, hogy rendben lesz minden, és rövidesen megvásárolhatja a kívánt nyakkendőt, csak éppen az elkerülhetetlen törvényes előírásoknak kell eleget tenni. Miért is keltett volna benne aggályokat a magától értetődő, a szükségletekből fakadó törvényes kötelesség? ... Szinte kedve támadt, hogy leüljön ott a sarokban az üresen ásitózó papírkosárra, és megvárja, hogy valaki esetleg még intézkedik is helyette ebben a barátságos környezetben, de akkor a három hivatalnok, akik mindeddig úgy álltak az íróasztaluk mögött, mintha oda lettek volna cövekelve, mintegy vezényszóra egyszerre viszaroskadtak székükre, és újabb megvesztegető mosolyt lövellve felé, közös hangon felszólították:

— Most pedig, kedves uram, tekintettel arra, hogy sok dolgunk van még, hogy sokan várnak sorra ugyanilyen sürgős ügyekben, no meg természetesen a saját érdekében is, hogy végül is mielőbb eleget tehessen a nyakkendő mielőbbi beszerezhetősége érdekében teendő lépéseknek kérjük, hogy haladéktalanul távozzék az irodából, és amint beszerezte a kért okmányokat, azonnal terjessze be hivatalunkhoz valamennyit.

Egészen természetesnek vette ezt a felszólítást is, és egyáltalán nem érezte bántónak. A három összehangolt tónust nem is lehetett soha bántónak érezni semmiféle szempontból, hiszen a harmóniát sugározta magából. A megbonthatatlan egy akaratot s az egy akaratnak megfelelő feltétlen belátást.

Engedelmesen távozott hát, még fütyörészett is a hosszú folyosón, s az ügyes-bajos dolgaikban futkosó emberek megrökönyödve bámultak utána. De nem törődött az emberekkel, intézte csak mindenki a dolgát, szerezze be mindenki a neki szükséges iratokat, ez a dolgok rendje. És mindez nem is ütközik semmiféle nehézségbe, annál kevésbé, mert hiszen amerre csak jár, barátságos jóakarattal találkozik. Megy minden, mint a karikacsapás. Az érettségi bizonyítványnak nem is kell utánajárnia, csak előkotorja valahonnan a szekrényfiók aljáról. A születési anyakönyvi kivonat... Nos, a hivatalból, ahol az imént járt, csak éppen a szemközti épületbe kellett átmennie, okmánybélyeget vásárolnia, s már kezében is volt az anyakönyvi kivonat. A nőtlenégi bizonylatot és pótbizonylatot is megígérték két-három napra. Ennyi igazán szükséges ahhoz, hogy kapcsolatba lépjenek a központi, országos anyakönyvi nyilvántartással is. De semmi baj, kérem! Semmi komplikáció! Ha már egyszer nekilendült a kerék... Akkor még az üzlet elé is eloldalgott újra (nem járt arra már egy hetel!), hogy megnézzze, ott lebeg-e még az a kék mintás piros nyakkendő a kirakat oldal falán. Ott volt, mintha senki más föl sem figyelt volna rá, mintha egyenesen neki volna szánva, mintha már a gyárban speciálisan az ő számára készítették volna.

Ahogy hazafelé lépkedett, az utca jó szagokkal telt meg, mintha pompázó virágoskertben járna, s a jázminbokrok édeskés leheletét szívna magába. A jázmin gondolata nem véletlenül kísértette. Beleillett a jókedvébe, s ugyanolyan íze volt, mint a gondtalan füttyszónak ott a hivatali épület hosszú folyosóján. Gyermekkorában a város villanegyedében laktak. Akkor még élt az apja, minden elsején vasikos borítékot tett le az asztalra, és nem voltak megélhetési gondjaik. A szomszédos ház előtti ablakokat eltakarták szeme elől a jázminbokrok, s amikor tavasszal fehér díszbe öltöztek, gyerekfejfel úgy képzelte, hogy ez az előkelőség kétségbevonhatatlan és nélkülözhetetlen jelvénye. Látván vágyakozását a fehér virágok után, apja szintén beültette házuk elejét jázminbokrokkal, kibontakozásukat azonban már nem érte meg, és fél évvel azután ők maguk is elköltöztek a villanegyedből. Nem gyönyörködhetett hát soha saját jázminjaik virágzásában, de talán éppen ezért a jázmin azóta is úgy maradt meg képzeletében, mint a magasra törő vágyak megvalósulása.

És most újra szeretne volna jázminbokrokkal beültetni kis házuk előterét. Ezek a jázminok azt jelentenék, hogy mérnök lett, hogy pompás kék mintás piros nyakkendője van, hogy nem maradt már megvalósulhatatlan álma.

És mindehhez már semmi más nem szükséges, csupán az, hogy anyja megírja a nyilatkozatot, ezzel minthogy elismerve a jázminbokrok ültetésének jogosságát és magától értetődő voltát. Ez pedig már igazán nem komoly probléma. Olyan könnyed léptekkel lebegett be a kaputól a ház ajtajáig, szinte a levegőben járva, hogy anyja felfigyelt erre a természetellenes könnyedségre, és aggodalommal töltötte el.

— Mi történt veled, édes fiam? Beteg vagy?... Vagy talán megbántott valaki?

Megbántani?... Ó, micsoda ostobaságokat tudnak elgondolni ezek a mindenből kimaradt, mindentől elszkott öregek!

— Semmi bajom, édesanyám, igazán semmi... Sőt... Csupán egy nyilatkozatot kell aláírni, és én leszek a világ legboldogabb embere. Egy nyilatkozatot, hogy maga tartott el az alatt az idő alatt, míg én az egyetemen tanultam, no meg hogy semmiféle nehézséget nem okoz a család költségvetése szempontjából egy nyakkendő beszerzése.

Amikor kibuggyantak száján a szavak, anyja arcába tekintett, és megfaygott a gondolata. Mert ezen az anyai arcon olyan rémület tükröződött, mintha arról volna szó, hogy valami főbenjáró bűn elkövetése miatt egyenesen az akasztófa alá viszik.

— De édesanyám, mi van magával? — kérdezte rettenettel, s a szívinfarktus fenyegető réme villant át a gondolatán.

Az anyja levegő után kapkodott, de nem jött ki hang a torkán. Hangszálait összeszorította valami jeges félelemérzet... Hogy ő nyilatkozatot írjon alá? Hiszen ezzel kimondaná az ítéletet a tulajdon fia fejére!

— Nem, ilyesmit ne kívánj tőlem! — nyögte ki végül alig érthető, bugyborékoló szavakkal. — Ne kívánd tőlem, mert a halálom lenne ez az aláírás.

— De miért, édesanyám? — robbant ki belőle a tehetetlen csodálkozás.

— Nem tudod te még, mit jelent az ilyen leírt szó. Kiforgatják, ellened fordítják, elveszejtenek vele!... Érted?... Volt egyszer apádnak egy gyönyörű sötétkék ruhája. Mindjárt az esküvőnk után varratta... Aztán, amikor bemocskolódtott, elvitte tisztíttatni, de azt mondták, csak akkor vállalják, ha írásban adja, hogy ő viseli a felelősséget az esetleg bekövetkező károkért. Aláírta, persze, minden gondolkodás nélkül. Aztán meg tönkrement a ruha. Szétfoszlott ott a tisztítóban, mintha csak gyöngö pókhalóból készült volna. És még ez lett volna a kisebbik baj! Hanem akkor a tisztítóintézet beperelte apádat. Annak a nyilatkozatnak az alapján, amit aláírt. Hogy tönkretette az üzem jóhírért... Hogy rossz minőségű ruhát adott be tisztításra, azzal a nyilvánvaló hátsó szándékkal, hogy bemocskolja az üzemet a nyilvánosság előtt... »A kuncsaftok most egyszerűen hátat fordítanak nekünk — érveltek a bíróság előtt. — Jogunk van hát a kártérítésre!« És apádnak fizetnie kellett. Sok, sok pénzt, nem is tudom már, mennyit! Hát én soha életemben nem írok többé alá semmilyen nyilatkozatot. Érted, fiam?... És ugye nem haragszol rám?

Könnyek öntötték el a szemét, és leborult a sarokba a kisasztalra, a stoppolásra váró lyukas zoknik tetejére. Úgy kellett vigasztalni babusgató szóval, gyöngéd gügyögéssel, gyermeki alázatossággal, mintha csak a kukoricára térdepeltetés elől akarna megmenekülni alattomos hízelgéssel.

Akkor nem tudta, mitévő legyen. Vonzotta, ellenállhatatlanul húzta maga felé a kék mintás piros nyakkendő megízlelt holnapigérete, de a vonzást semlegesítették némileg a kiöntött anyai könnyek. Napokig ki sem mozdult akkor a házból. Járt-kelt a négy fal között, nem olvasta el még az újságot sem, mintha azzal akarna bosszút állni a világon, hogy tudomást sem vesz róla. Hosszú levelet írt a nagybátyjának, akivel haragban voltak már két esztendő óta, s elpanaszolta benne nagy magárahagyatottságát, aztán amikor — mielőtt borítékba tette volna — futólag elolvasta újra, gyermekesnek és ízléstelennek találta ezt a panaszkodást, ezer darabra tépte a levelet, és a szemetesládába dobta. Jelentkezett egy látogatója is. Még az utolsó szigorlat előtt megbeszélték, hogy egész napos kirándulást tesznek az akácserdőbe, de most, hogy meghallotta a csondetését, elbújt előle a belső szobába, s anyjával azt üzentte ki, hogy elutazott három napra.

A napok pedig múltak, és akarva, akaratlanul, belenyugodott abba, hogy rövidesen úgyis kiosztják most már a diplomákat, nem kell tovább ide-oda loholni, hogy soron kívül megkaphassa. Egyszer elment még a városba is, megállt a kirakat előtt, és megnyugodva állapította meg, hogy a kék mintás piros nyakkendő változatlanul ott kínálgatja magát a kirakat oldalfalán. Nem lesz hát semmi baj, legfeljebb pár nappal vagy pár héttel később jut hozzá. Aztán számolgatta a napokat: még húsz, még tíz, még hét, még három... Elmúlt az is, és a kitűzött napon megelégedett büszkeséggel kapaszkodott föl az egyetem márványdíszes lépcsőin a második emeletre, hogy átvegye a sokat ígérő

diplomát. Mosolyt szórt jobbra-balra, mintha nem is emlékezne az elmúlt szorongásokra, mintha egyszerűen megfeleledkezett volna az élete központjába toladott kék mintás piros nyakkendőről is.

A diplomát a megszokott névsor szerint osztották ki. Voltak tán húszan, akik a feldíszített asztallal szemben elhelyezett székeken vár-
ták, hogy rájuk kerüljön a sor. Egy mosoly, egy puha kézszorítás: Gra-
tulálok, mérnök úr! Aztán ment vissza mindenki a helyére, hogy meg-
várja az ünnepség végét. Sorra jött A, B, G, K, M, R... Őt érthetet-
lenül és megmagyarázhatatlanul kihagyták a sorból. Azért nem gondolt
semmi rosszra. Egy kis helycsere a névsorban igazán nem megbocsát-
hatatlan vétek, majd sorra kerül ő is... De akárhogy várta is a nevét,
csak nem hangzott el.

Amikor véget ért az ünnepély, és már mindenki távozott a terem-
ből, menet közben is úgy böngészgetve a frissen kapott diploma szö-
vegét, mintha fogalma sem volna róla, mit is jelentenek a rárajzolt
betűk, ő ülve maradt a székén, mintha hozzánőtt volna. A dékán még
ott ült a feldíszített asztal mellett, valamit elmerülten tanulmányozott
a noteszában. Csak meg kell várni, hogy befejezze ezt az elmerült
vizsgálatot, s akkor mindjárt kiderül, hogy az ő diplomája éppen csak
félrecsúszott egy kissé az asztalon, éppen csak annyira, hogy kikerült
a dologát gépiesen végző dékán elrestült ujjai alól. Csak meg kell várni,
hogy dologát végezve, fölvesse a szemét, hogy észrevegye őt, s akkor
az első mosolyos kézmozdulattal föltétlenül megtalálja: »Ja, persze, no
nézd csak, a magáé meg elbújt ide a nagykönyv alá. No, semmi baj!
Ne haragudjon, hogy fölöslegesen megvárakoztattam!«

Nem is tudja, mennyi ideig várt ott hallgatagon, magába merülve.
Jaj, nem szabad megzavarni a dékánt elmerült noteszböngészésében!
Tán a legközelebbi szigorlatnak ravasz kérdéseit fogalmazgatja magá-
ban!? Vagy tán havi háztartási kiadásainak összegezésében akad egy
kis hiba, arra kell feltétlenül rájönnie, mindenki mást megeleözve! Várt
hát nyugodtan, elvégre, mi baj érhetné?! Egyszer aztán — nagy sokára
— fölvetette szemét a dékán, körülnézett, mint aki mély álomból ébred,
és elcsodálkozva meredt rá:

— Hát maga? Miért nem ment el a többiekkel?

— Kérem szépen, a diploma...

— Ja igen, a diploma... Nos, mi van hát azzal a diplomával?
Csak nem csúszott belé valami ostoba hiba?

— Nem kaptam meg, kérem... Bizonyosan valami tévedés lesz,
egész bizonyosan csak egy véletlen, buta és megmagyarázhatatlan
tévedés...

— Tévedés?... Azt nem hiszem... Nem hiszem... — ismételte
meg komoran, aztán mintegy nyomatékuul megigazította a szemüvegét.
— Ja, maga az? Hát maga diplomát akar?... A többiekkel együtt?...
Hiszen úgy tudom, hogy kérvényezte...

— Igen, igen, valóban akartam kérvényezni, de hát...

— No, jöjjön, menjünk a titkárhoz! Majd utánanézzünk ennek a
dolognak.

Még karon is fogta kedveskedve. Elvégre valóban meg kell bizonyosodni róla, hogy miképpen is történt ez a rejtélyes dolog.

A titkár nagy lelkesedéssel fogadta.

— Hát magával meg mi van, kedves barátom?... Bejelenti, hogy soron kívül, a többieknél előbb szeretné megkapni a diplomáját, félre is tettem, kiválasztottam a többi közül, hogy ezzel is meggyorsítsam az útját, maga meg nem jön... Várom, várom, de csak nem jön! Hát rendjén van ez így?

— Hát... — csapta szét a karját. — Nem jöhöttem. Voltak bizonyos okok, amelyek miatt nem szerezhettem be az iratokat. De hát most már mindez fölösleges is, hiszen amúgy is kiosztották mindenkinek a diplomát...

— Bizony, bizony — gondolkodott el mélyen a titkár. — Valóban kiosztottuk... Csakhogy maga azt mondta, hogy a többiektől külön, tőlük függetlenül szeretné megkapni a diplomáját, hát különválasztottuk, külön intéztük a többitől. Itt van, ni, a fiókomban. Várt magára, és vár még most is...

— Hát akkor nincs semmi baj! — lélegzett föl a dékán, kezét nyújtott, és becsukta maga mögött az ajtót. Ment vissza a noteszához, akkurátusan megfogalmazni a jövődő szigorlatkérdéseket, vagy tán csak a háztartási költségek bonyolult tételeit rendezni a logika és a matematika szabályai szerint.

Ő maradt, kínálás nélkül is leült a kellemesen mély fotelba, mint aki bizonyosra veszi, hogy most meg kell várnia a diploma utólagos kiállítását, s ha átvételkor kénytelen lesz is lemondani az üres ünnepestélyes aktusról, azért mégiscsak birtokosává válik egy címnek és egy sokat jelentő társadalmi pozíciónak.

A titkár azonban mintha megfeledezett volna róla. Éppen csendben az asztalon a telefon, hosszasan beszélt a kagylóba, aztán meg a fiókjában turkált, cigarettát és öngyújtót vett elő, körülményesen rágyújtott, mint akinek nincs semmi különösebb dolga, s akkor véletlenül felé pillantott.

— Hát maga?... Vár még valamit?

— Várok, hát hogyan várnék... A diplomát...

— Ejnye, barátom, hiszen megmondtam már, hogy azt külön intézzük, teljesen külön. Csak hozza már végre azokat az iratokat. Nem lesz semmi baj!

Egy kis türelmetlenség volt a hangjában, de igyekezett visszafojtani, mint mikor a megértő szülő tisztában van azzal, hogy kiskorú gyermeke nem értheti meg azt, hogy »másra kell a pénz«. Türelmesnek kell hát lenni hozzá. Még a száját is félrehúzta egy kicsit, mintha mosolyogna, mintha biztatón és megértően mosolyogna, hogy »ugyan, kérem, miért olyan türelmetlen hát! Ez az egy-két nap késedelem igazán nem valami világragédia«. S amikor a vendég még mindig ott állt előtte mozdulatlanul, értetlenül, mintha földbe gyökerezett volna a lába, akkor megismételte nyomatékosan:

— Mondtam már, hogy hozza azokat a fránya iratokat! Miért akar különleges nehézségeket támasztani a munkánkban? Miért nem segít inkább — rajtunk is, saját magán is?

— De hiszen mások minden irat nélkül is megkapták már a diplomát. Saját szememmel láttam.

— Na igen, de azok nem kérték, hogy a többi diplomától függetlenül, külön intézzék az ügyüket.

Mit volt mit tenni, kótyagos fejjel lebotorkált a lépcsőn. Szégyellte magát. Okát nem tudta volna adni, nem tudta volna szabályszerűen, mindenki számára érthetően elmagyarázni, hogy miképpen, de a titkár szavai nyomán rádöbrent, hogy nagyot hibázott. Ilyen nagyot nem lett volna szabad hibáznia egy diplomált mérnöknek. Nem tudta ugyan pontosan, hogy miben is mutatkozik meg ez a hiba, de hogy létezik, azt félreérthetetlenül tanúsítja a végeredmény. És ezen az sem segít, hogy állítólag egyáltalán nem nehéz helyrehozni ezt a hibát: csak hozni kell a kért iratokat, és máris kezében a diploma. Csak hatósági bizonylat kell hozzá... A hatósági bizonylathoz meg születési anyakönyvi kivonat, nőtlenségi bizonylat és pótbizonylat... és egy anyai nyilatkozat...

Ó, a leküzdhetetlen akadály!... Nem, nem az anyakönyvi hivatal, nem is a hatósági hivatal három ikeralkalmazottja, és nem is a barátságosan készséges egyetem titkár... hanem az anyja... Az anyja, aki nem hajlandó aláírni semmiféle nyilatkozatot, mert hát egyszer, valaha, nagyon régen a tisztítóintézetben szétrongyolódott egy rossz minőségű ruha... Ó, te vak anyai szeretet, anyai aggodás, mely még a világot is megállítja céltalan forgásában!

Álljon oda könyörögni újra az anyja elé?... Emlékezett még a könnyekre, és iszonyodott, sőt undorodott tőlük. Mintha sárban, mocskokban kellene meghentergőznie. Akkor már inkább ő maga ír nyilatkozatot — az anyja nevében.

És megírta. Vitte a hivatalba a születési anyakönyvi kivonattal, a nőtlenségi bizonylattal és pótbizonylattal együtt, vitte a három ikerhivatalnokhoz, azok meg barátságosan mosolyogtak rá, megveregették a vállát, minden jót kívántak a mérnök úrnak, és kezébe nyomták a hatósági bizonylatot arról, hogy még nincs a mérnöki pozíciónak megfelelő különleges nyakkendője, hogy nem ütközik anyagi nehézségekbe a beszerzése, »mint azt az anya saját kezű aláírása igazolja«, s hogy ennél fogva hatóságilag engedélyezik és jóváhagyják a beszerzését. Kelt mint fent, s a többi... A bizonylatot aztán vitte a titkárhoz. A titkár szintén mosolygott, újra francia konyakkal és feketekávéval kínálta, és soron kívül, minden más sürgős munkát félretéve, kiállította végre számára a hön áhított diplomát. Az egyetemről egyenesen a boltba szaladt. Lobogtatta a diplomát, zsebében újra megcsörgette az aprópénzt, és magabiztosan tapogatta meg a belső zsebében domborodó pénztárcáját. Hívta nagy hangon az üzletvezetőt, és széles mozdulattal tárta elé a kitergetett diplomát:

— Tessék, kérem, elhoztam... És most talán már nem forog fenn semmiféle akadály. Kérem hát azt a bizonyos kék mintás piros nyakkendőt onnan a kirakat bal oldali oldalfaláról!

Az üzletvezető szolgálatkészen intett a kiszolgálólánynak, a kiszolgálólány hamiskásan ránevetett, aztán főnyitotta a kirakatot, leakasztotta a zsinóról azt a kék mintás piros nyakkendőt, még gondosan meg is törölgette a ruhája ujjával, hogy eltüntesse róla a rárakódott port, és áhítatos mozdulattal, óvatosan leterítette oda a pultra, az üveg alá kirakott zoknik, zsebkendők és a hányódó alsónadrágok tetejére.

— Tessék, parancsoljon, kérem! Ez ebből az egyedüli példány. Senki másnak nem lesz ilyen a városban!

És akkor történt valami megmagyarázhatatlan dolog. Talán nem is a valóságban, csak benne, valahol az érzései mélyén. Nézte a nyakkendőt, és nem ismerte meg. Mintha nem is ez a nyakkendő ingerkedett volna vele a kirakatüveg csillogó felülete mögül. Mintha egy egészen vadidegen nyakkendő volna, amelyet most lát életében először. Mintha csalás, fortélyos becsapás lett volna a színe, formája, az előkelősége. Értéktelen rongy hevert előtte a zoknikra, zsebkendőkre és alsónadrágokra vetve, értéktelen rongy, amelyet még az utolsó koldusok sem tekernének a nyakuk köré. Gyűrött volt, mintha három napig aludtak volna rajta, színevesztett, mintha esztendőkön át sütötte volna a mindent kifakító, kegyetlen nyári nap, és felesleges, mint a nyári tűz az elárvult cserépkályhában.

Akkor hirtelen az jutott eszébe, hogy hamisított ezért a rongy nyakkendőért. Anyja beidegződött gondolatait és évek tapasztalatait át leszűrte meggyőződését hamisította meg. Elöntötte a sűrű verejték, rogyadozott a lába, majdhogy összeesett ott a mit sem értő üzletvezető és a kiszolgálólány lábai elé. Alig tudta kinyögni a néhány magyarázkodó, mentegetődző szót:

— Bocsánatot kérek, azt hiszem, nagyot tévedtem. Tudhattam volna már ott az egyetemen is, amikor a diploma kiállítására vártam. Nem lett volna szabad meghamisítanom a tegnapi életemet. Bocsássanak meg, nem kell ez a nyakkendő. Gyűrött, értéktelen rongy ez? Kérem, tegyék csak vissza a kirakatba!

